

Martin Ekelöf
Erik Fröcklin
Rättsenhet 2

Granskning avtalsvillkor privatleasing

Inledning

Konsumentverket har genom sin omvärldsbevakning uppmärksammat att allt fler konsumenter väljer att leasa sin bil.

För många konsumenter är bilen av stor betydelse, och en bil är även förknippad med ett stort ansvar och stora kostnader. Privatleasing sker vanligtvis till långa bindningstider och mycket kan därför hända under avtalets löptid. Privatleasing omfattas inte av konsumenttjänstlagen (1985:716), konsumentköplagen (1990:932) eller konsumentkreditlagen (2010:1846). Detta medför att förhållandet mellan konsumenten och leasinggivaren regleras av leasingavtalet.

Mot bakgrund av ovanstående har Konsumentverket valt att inleda en granskning av leasingavtal som används i konsumentsammanhang. Syftet med granskningen är att undersöka hur olika situationer regleras av leasingavtal och verket har valt att särskilt fokusera på några sådana situationer som kan få betydande konsekvenser för konsumenten. Resultatet av granskningen summeras och kommenteras i denna promemoria. I förekommande fall görs enklare jämförelser med bilköp mellan konsument och näringsidkare.

Förhoppningen är att marknaden ska ta till sig av resultatet av granskningen och därmed bland annat förbättra avtalsvillkoren för konsumenterna. Likaså är förhoppningen att resultatet av granskningen ska bidra till ökad kunskap om privatleasing bland konsumenter.

Metod och avgränsningar

Granskningen inleddes år 2015 med att åtta generalagenter för bilmärken i Sverige tillskrevs och ombads att inkomma med aktuella leasingavtal.

Sex generalagenter har inkommit med leasingavtal. Resterande två generalagenter har meddelat att de inte har egna privatleasingavtal då respektive återförsäljare ansvarar för sina egna privatleasingavtal.

De sex generalagenter som ingår i granskningen är av varierande storlek, men representerade tillsammans en marknadsandel om nära 50 procent av all privatleasing i Sverige år 2015. Denna siffra inkluderar dock privatleasing inom enskild firma, vilket inte omfattas av granskningen.¹

Följande bolag ingår i granskningen:

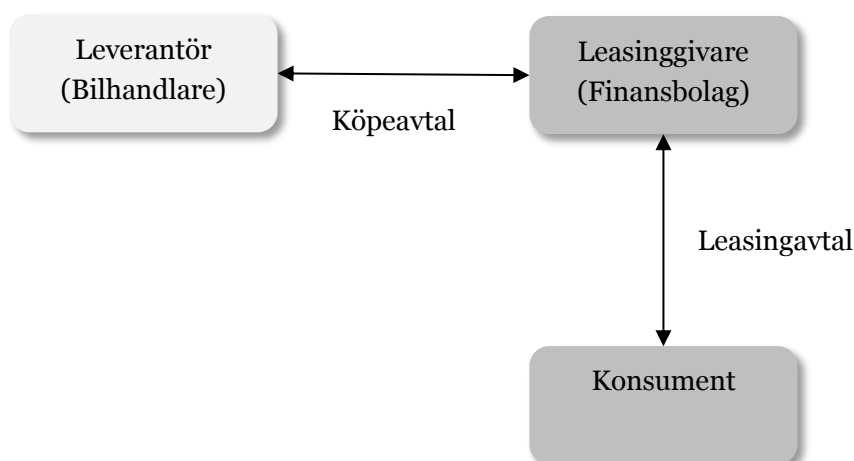
Toyota Sweden AB
BMW Group Sverige
KIA Motors Sweden AB
Mercedes-Benz Sweden AB
Peugeot Sverige
Volkswagen Group Sweden

I denna promemoria fastlås inte huruvida specifika villkor i de granskade leasingavtalen är oskäligen eller inte. En sådan bedömning är svår att genomföra inom ramen för en översiktlig granskning, då den kräver att samtliga villkor i respektive avtal tas i beaktande. Konsumentverket avser dock att följa upp denna granskning. Detta kan göras genom tillsynsinsatser mot enskilda generalagenter, varvid specifika villkors skälighet kan komma att granskas enligt lag (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

¹ "Privatleasingens utveckling", Motorbranschens Riksförbund (MRF) 2016
<http://www.mrf.se/privatleasingens-utveckling/>

Vad är privatleasing av bil?

Privatleasing av bil innebär att konsumenten hyr en bil under en längre period, vanligtvis under 24 eller 36 månader. Konsumenten hyr bilen av en leasinggivare, som normalt har köpt bilen särskilt för detta ändamål. Leasinggivaren är alltså den som äger bilen och den som har ett köpeavtal med leverantören. Utifrån de granskade avtalen är leasingavtal konstruerade på följande vis vad gäller relationen mellan parterna.

Villkor som kan medföra betydande konsekvenser för konsumenten

Leasinggivarens möjlighet att ensidigt ändra leasingavgiften

Samtliga granskade leasingavtal har villkor som ger leasinggivaren ensidig rätt att ändra den överenskomna leasingavgiften under avtalstiden. Något avtal innehåller klausuler som förhindrar att avgiften ändras under avtalstiden för det fall det har överenskommits att avtalet ska löpa med "fast ränta".

Formuleringarna i dessa villkor kan skilja sig åt men generellt anges att leasingavgiften får ändras om leasinggivarens kostnader ökar eller ändras med anledning av kreditpolitiska beslut, ökade upplåningskostnader eller andra kostnadsökningar som inte skäligen kunde förutses vid tidpunkten för avtalets ingående. Enbart ett av de granskade avtalen ålägger uttryckligen leasinggivaren en skyldighet att sänka avgiften om motsvarande anledningar skulle föranleda en sänkning av leasinggivarens kostnader. Övriga leasinggivare i granskningen förbehåller sig rätten att ändra avgiften men åläggs ingen skyldighet att sänka den.

Avtalsvillkoren kan jämföras med konsumentkreditlagens regler om ändring av ränta (se 17§) med anledning av att ett leasingavtal är närmast identiskt med ett kreditavtal i denna del. I stort överensstämmer avtalsvillkoren vad gäller ändring av avgift med denna lagregel som reglerar ändring av ränta för konsumentkrediter. Av 17 § 4 st. följer däremot att en kreditgivare är skyldig att tillämpa ett avtalsvillkor om ränteändring på samma sätt till förmån för konsumenten som till dennes nackdel. Denna skyldighet finns för att upprätthålla en balans mellan konsumenten och kreditgivaren avseende ränteändringsklausuler (se prop. 1991/92:83 s. 117). Enligt Konsumentverkets mening innebär en avsaknad av ett sådant åläggande i leasingavtal en obalans i avtalsförhållandet mellan leasinggivaren och konsumenten till nackdel för konsumenten.

Vidare innebär avtalens avgiftsändringsklausuler att marknadsföring som framhåller att leasingavtalets månadskostnad eller leasingavgift är fast e.d. kan ifrågasättas. Skulle det vara så att ett leasingavtal i marknadsföringen uppges löpa med fast avgift eller liknande trots att avtalet innehåller ändringsklausul får det generellt anses vara vilseledande marknadsföring enligt 10 § marknadsföringslagen (2008:486).

I och med att leasinggivare generellt förbehåller sig rätten att ensidigt ändra leasingavgiften under avtalstiden är det enligt Konsumentverket viktigt att konsumenten ges möjlighet att förutse hur till exempel en ändring i det allmänna ränteläget skulle påverka leasingavtalets kostnad. Då det inte av avtalen framgår hur stor del av leasingavgiften som kan påverkas av de faktorer som räknas upp som giltig grund för ändring av avgiften är det ytterst svårt för konsumenten att förutse hur mycket dyrare ett leasingavtal kan bli.

Försäkring

Allmänt om bilförsäkring

En bil som används i Sverige ska alltid trafikförsäkras enligt trafikskadelag (1975:1410). Det är bilägaren som ansvarar för att försäkringsplikten fullgörs. Däremot övergår det ansvaret på innehavaren om bilen hyrs ut på bestämd tid som överstiger ett år, vilket är fallet i ett leasingförhållande. Försäkringen täcker vissa skador till följd av trafik, dock inte skador på det egna fordonet. Det är möjligt att teckna andra försäkringar som till exempel hel- eller halvförsäkring. I hel- och halvförsäkring ingår generellt en trafikförsäkring men innehåller även andra moment som avser det egna fordonet.

Vid försäkringsfall där försäkringsbolaget bedömer att en skada inte ska repareras eller då bilen inte ska ersättas med likvärdig bil utgår generellt en kontant ersättning. Denna ersättning bestäms utifrån bilens marknadsvärde (värde i allmänna handeln) omedelbart före skadan. Beroende på hur

konsumenten har förhållit sig till de av försäkringsbolaget uppställda aktsamhetskraven kan ersättningen nedsättas.

Oklara kostnader och påföljder vid försäkringsfall

Följande gäller i de fall en skada på bilen medför att bilen inte ersätts med en annan bil eller repareras av försäkringsbolaget.

De granskade avtalen är generellt otydliga och svårförstådda på denna punkt. Gemensamt för samtliga avtal är däremot att leasingavtalet upphör i sådana situationer. Leasinggivaren ska generellt få det ersättningsbelopp som utbetalas av försäkringsbolaget. Utöver att leasinggivaren ska få försäkringsersättningen ska konsumenten enligt några avtal betala 35 % av summan av månadskostnaderna för den återstående leasingperioden. I vissa avtal är det däremot oklart huruvida konsumenten är skyldig att erlægga 35 % av återstående månadskostnader vid försäkringsfall som leder till att avtalet upphör i förtid-

Något avtal innehåller villkor som vid försäkringsfall ålägger konsumenten en skadeståndsskyldighet uppgående till 35 % av återstående leasingavgifter enbart om skadan har uppkommit på grund av dennes försumlighet. På vilket sätt eventuell försumlighet ska bedömas, eller vad det närmare innebär, framgår inte av avtalet ifråga. Det skapar en väsentlig osäkerhet för konsumenten att inte kunna förutse, trots aktsamhetskrav i försäkringsvillkor, vad en olycka skulle kunna innebära för honom eller henne i sitt förhållande till leasinggivaren.

Överlag kan konstateras att det är svårtytt vad konsumenten kan komma att bli betalningsansvarig för.

Höga försäkringspremier vid privatleasing

I samtliga leasingavtal uppställs skyldigheter för konsumenten att hålla bilen försäkrad under hela leasingperioden. Flera leasinggivare erbjuder däremot även en paketlösning där försäkringen ingår i leasingavgiften.

Enligt leasingavtalen räcker det generellt inte att hålla bilen försäkrad med en trafikförsäkring. Leasingavtalen ställer krav på att konsumenten ska hålla bilen helförsäkrad. Det kan inte ses som orimligt men det innebär givetvis en större kostnad för konsumenten jämfört med att enbart betala för en trafikförsäkring. Enligt samtliga avtal ska konsumenten stå för denna kostnad. Därutöver ska försäkringar tecknas med lägsta självrisk vilket innebär en större försäkringspremie i jämförelse med en försäkring med en högre självrisk.

Konsumentverket vill däremot poängtera att information om de större försäkringskostnaderna, i förhållande till lagstadgad trafikförsäkring, som följer av avtalets villkor är väsentlig information som ska informeras om i

marknadsföring. Detta är särskilt viktigt i marknadsföring som innehåller prisexempel på leasingavgift där försäkringspremien inte ingår i priset.

Dröjsmål eller fel på bilen

Undersökning och reklamation

Leasingavtalen anger att konsumenten ska undersöka bilen vid leverans och därefter reklamera eventuella fel. Sådan reklamation ska normalt ske till leverantören och omgående eller utan dröjsmål. Om ingen reklamation sker inom denna tidsfrist anses bilen i regel ha levererats i avtalsenligt skick och enligt specifikation.

Dessa bestämmelser skiljer sig från de regler som gäller enligt konsumentköplagen om konsumenten istället köper bilen av en bilhandlare. Enligt konsumentköplagen ska konsumenten reklamera eventuella fel till säljaren, men konsumenten kan även välja att reklamera till annan som har åtagit sig att för säljarens räkning svara för att avhjälpa fel. En reklamation ska ske utan oskäligt dröjsmål efter det att konsumenten märkt eller borde ha märkt felet. Någon uttrycklig undersökningsplikt föreligger dock inte och en reklamation som sker inom två månader från det att konsumenten märkt felet anses alltid vara gjord i rätt tid. Av lagen följer även att ett fel som visar sig inom sex månader från leverans ska anses ha funnits vid leveransen, om inte säljaren kan visa att felet inte var ursprungligt.

Konsumentens möjlighet att reklamera ett fel enligt leasingavtalen är alltså väsentligt sämre jämfört med konsumentens möjlighet att reklamera ett fel enligt konsumentköplagen. Konsumentverket kan inte se någon anledning till att möjligheten att reklamera ett fel ska vara sämre vid privatleasing.

Vem ska konsumenten vända sig till vid dröjsmål eller fel på bilen?

Konsumenten är vid privatleasing normalt hänvisad till leverantören för att utkräva ansvar för dröjsmål eller fel på bilen. Ett leasingavtal anger att konsumenten kan utkräva ansvar både av leasinggivaren och leverantören. Flertalet leasingavtal anger dock uttryckligen att leasinggivaren inte har något ansvar för dröjsmål eller fel på bilen, att konsumenten förbinder sig att inte rikta några krav mot leasinggivaren på grund av dröjsmål eller fel på bilen och ett enstaka leasingavtal anger att konsumenten ska hålla leasinggivaren skadelös för alla kostnader och allt ansvar som kan uppkomma med anledning av konsumentens reklamation till leverantören.

Leasinggivaren överlåter normalt på konsumenten att utöva den rätt leasinggivaren har gentemot leverantören i anledning av dröjsmål eller fel i bilen. Ett leasingavtal går så långt som att ange att konsumenten på anmodan är skyldig att företräda leasinggivaren gentemot leverantören om konsumenten

hävdar rätt till påföljd vad avser eventuell reklamation eller tvist med anledning av dröjsmål eller fel i bilen.

Konsumentverket ser praktiska fördelar med att konsumenten vänder sig till leverantören för att exempelvis få ett fel på bilen åtgärdat. Verket anser dock att konsumenten ska ha en självklar rätt att vända sig till leasinggivaren för att utkräva ansvar för dröjsmål eller fel på bilen. Leasinggivaren är konsumentens avtalspart enligt leasingavtalet och bör därför inte kunna friskriva sig från ansvar för bilen.

Konsumentverket ser uppenbara risker med att flera leasingavtal närmast uteslutande hänvisar konsumenten till leverantören och avtalet mellan leasinggivaren och leverantören för att utkräva ansvar för dröjsmål eller fel på bilen. Konsumenten riskerar att få svårt att uppskatta och överblicka sina rättigheter enligt leasingavtalet och att drabbas av tvistigheter mellan leasinggivaren och leverantören. När konsumenten utövar leasinggivarens rätt gentemot leverantören riskerar konsumenten dessutom att befinna sig i en betydligt svagare ställning än vad som normalt gäller för en konsument i en köpsituation.

Vad kan konsumenten kräva vid dröjsmål eller fel på bilen?

Generellt anger leasingavtalen att konsumenten får göra dröjsmål eller fel i bilen gällande i enlighet med avtalet mellan leasinggivaren och leverantören, inbegripet köpvillkor och av leverantören utställd nybilsgaranti. Vilka påföljder konsumenten har rätt att kräva anges dock inte närmare i leasingavtalen, men flertalet leasingavtal anger att konsumenten inte har rätt att hålla inne eller få nedsättning av leasingavgiften med anledning av fel på bilen. Flertalet leasingavtal anger även att konsumenten endast får häva leasingavtalet med anledning av dröjsmål eller fel på bilen om leasinggivaren har motsvarande rätt hos leverantören och ett enstaka leasingavtal anger i tillägg att sådan hävning ska ske på villkor som håller leasinggivaren skadelös.

Leasingavtalen är överlag väldigt otydliga ifråga om vad konsumenten har rätt att kräva vid dröjsmål eller fel i bilen. Om konsumenten istället köper bilen av en bilhandlare har konsumenten enligt konsumentköplagen flertalet tydliga rättigheter vid dröjsmål eller fel på bilen. Vid väsentligt dröjsmål har konsumenten rätt att häva köpet. Vid fel på bilen har konsumenten rätt att kräva avhjälpande, omleverans, prisavdrag eller ersättning för att själv avhjälpa felet. Är felet väsentligt, eller om avhjälpande eller omleverans inte sker inom skälig tid, har konsumenten även rätt att häva köpet. Vid såväl dröjsmål som fel på bilen har konsumenten också rätt att kräva ersättning från säljaren för den skada som har uppstått till följd av dröjsmålet eller felet.

Genom att leasingavtalen närmast uteslutande hänvisar konsumenten till leverantören och avtalen mellan leasinggivaren och leverantören riskerar konsumenten att få betydligt sämre rättigheter jämfört med vad som gäller om

konsumenten istället köper bilen av en bilhandlare. Avtalet mellan leasinggivaren och leverantören är ett avtal mellan två näringsidkare och behöver därför inte följa konsumentköplagen.

Leasingavtalen innehåller dock även villkor som direkt begränsar eller undantar sådana rättigheter som konsumenten har enligt konsumentköplagen. Konsumentverket finner här särskilt anmärkningsvärt att flertalet leasingavtal anger att konsumenten inte har rätt att hålla inne eller få nedsättning av leasingavgiften vid fel på bilen.

Enlig både konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen har konsumenten rätt att hålla inne sin betalning för att få säkerhet för sitt krav med anledning av fel i varan eller tjänsten. Denna rätt är betydelsefull för konsumenten som ett påtryckningsmedel för att exempelvis förmå säljaren att utföra ett avhjälpande, eller som ett medel för att göra rätten till prisavdrag effektiv (se t.ex. prop. 1989/90:89 s. 117). Möjligheten att hålla inne med betalningen kan inte anses mindre betydelsefull för konsumenten i ett leasingavtal. Konsumentverket anser därför att det är orimligt att konsumenten inte ska ha rätt att hålla inne sin betalning som påtryckningsmedel för att få ett avhjälpande utfört eller som säkerhet för ett krav på prisavdrag när bilen exempelvis inte går att använda på grund av ett fel.

Ett villkor som anger att konsumenten inte har rätt att hålla inne med sin betalning eller få nedsättning av leasingavgiften vid fel på bilen innebär dock även att konsumenten inte har rätt att kräva prisavdrag vid fel på bilen. I ett leasingavtal torde möjligheten för konsumenten att kräva prisavdrag vid fel på bilen vara självklar. Leasingavtalet innebär att konsumenten betalar leasinggivaren för att kunna förfoga över bilen under en viss tidsperiod. I en situation där bilen inte har gått att använda under en viss tid på grund av ett fel är därför ett avhjälpande inte ensamt tillräckligt som påföljd, eftersom ett avhjälpande inte kan återställa konsumentens förfogande över bilen under den tid som bilen inte har gått att använda. Konsumentverket anser därför att det är orimligt att konsumenten inte ska ha rätt att kräva nedsättning av leasingavgiften när leasinggivaren inte har tillhandahållit den tjänst som konsumenten ska betala för.

Konsumentverket finner det än mer anmärkningsvärt att ett enstaka leasingavtal anger att konsumenten ska hålla leasinggivaren skadelös för alla kostnader och allt ansvar som kan uppkomma med anledning av konsumentens reklamation, liksom att ett enstaka leasingavtal anger att konsumentens hävning ska ske på villkor som håller leasinggivaren skadelös. Konsumentverket anser att det är direkt oskäligt att konsumenten ska stå för de kostnader som uppstår hos leasinggivaren till följd av att leasinggivaren inte uppfyller sin del av leasingavtalet på grund av att bilen levereras med dröjsmål eller med ett fel.

Ett enstaka leasingavtal anger att leasingavtalet inte är avsett att inskränka konsumentens rättigheter enligt konsumentköplagen eller konsumentkreditlagen. Vad detta villkor innebär är dock oklart, särskilt med beaktande av att det aktuella leasingavtalet samtidigt innehåller villkor som begränsar konsumentens rättigheter enligt nämnda lagar.

Avbeställning, uppsägning och hävning

Avbeställning

Leasingavtalen tillåter inte att konsumenten ensidigt avbeställer leasingavtalet innan bilen har levererats. En avbeställning får endast ske med leasinggivarens samtycke och medför normalt en skyldighet för konsumenten att erlagga hela kostnaden för avvecklingen av leasinggivarens mellanhavande med leverantören samt betala en särskild avbeställningsavgift som normalt uppgår till två procent av bilens nypris och lägst 3 000 kr.

Konsumentverket ser inte att det skulle föreligga någon skillnad mellan ett vanligt bilköp och leasing av bil i en avbeställningssituation. Enligt ”MRFs leveransvillkor personbil”² har konsumenten rätt att avbeställa en bil före leverans vid köp av bil. I vissa fall innebär det att konsumenten ska betala ett skadestånd till säljaren. Skadeståndet, att jämföra med den s.k. särskilda avbeställningsavgiften enligt leasingavtalen, uppgår generellt till 1,5 % av nypriset och minst 3000 kr. Vissa tidsfrister är däremot tillämpliga som kan förändra belopp och betalningsskyldighet. Konsumenten ska vid ett vanligt bilköp inte betala någon särskild kostnad utöver denna avbeställningsavgift.

Leasingavtalen är således dyrare att ta sig ur vid en avbeställningssituation än ett vanligt bilköp. Därutöver är det ytterst svårt för konsumenten att förutse vilka belopp denne kan bli ansvarig för vad gäller kostnader för avvecklingen då det baseras på leasinggivarens avtal med en tredje part (leverantören). Detta avtal har konsumenten sannolikt inte insyn i. Vidare ger leasingavtalen inte konsumenten ensidig rätt att avbeställa, det krävs att leasinggivaren samtycker till avbeställandet. Det innebär i praktiken att leasinggivaren enligt avtalet helt styr över konsumentens möjlighet att avbeställa före leverans. Detta är givetvis en väsentligt mycket sämre sits för konsumenten i förhållande till ett köp av bil.

Konsumentens möjlighet till uppsägning

Avtalen medger generellt inte att konsumenten har rätt att ensidigt säga upp avtalet i förtid under några omständigheter. Däremot kan konsumenten generellt säga upp avtalet om leasinggivaren samtycker till det. Endast ett leasingavtal tillåter att konsumenten ensidigt säger upp leasingavtalet i förtid.

² Konsumentverkets diarienummer 2014:04, se <http://publikationer.konsumentverket.se/sv/publikationer/regler/motor/branchoverenskommelse.html>

Vid kreditköp av en bil har en konsument alltid möjlighet att säga upp krediten i förtid enligt konsumentkreditlagen (se 32 §). Skulle konsumenten alltså någon gång under kreditens löptid anse att bilägandet och/eller kreditavtalet kostar för mycket kan konsumenten alltid bli av med kostnaderna genom att sälja bilen och reglera skulden. Av de granskade leasingavtalen, förutom ett avtal, följer att konsumenten är fast i leasingavtalet för hela den överenskomna löptiden utan möjlighet att ensidigt frigöra sig från de löpande kostnader bilen och leasingen medför. För det fall uppsägning tillåts eller samtycks till tillkommer dock generellt kostnader som är snarlika eller identiska med de kostnader som uttas av konsumenten vid hävning från leasinggivarens sida (se nedan).

Konsumentverket anser att avtalen, genom att inte ge konsumenten en ensidig möjlighet att frångå avtalet, riskerar att försätta konsumenten i en svår ekonomisk sits. Om något oförutsett händer, till exempel sjukdom eller arbetslöshet, har konsumenten ingen möjlighet att minska sina kostnader vad gäller leasingavtalet. I jämförelse med ett kreditköp av en bil utsätter sig konsumenten ur det perspektivet för en större ekonomisk risk genom att privatleasa en bil.

Leasinggivarens möjlighet att häva avtalet

Enligt leasingavtalen får leasinggivaren häva leasingavtalet på flertalet grunder, såsom när konsumenten är i dröjsmål med betalning, konsumenten blir föremål för skuldsanering, konsumenten vägrar låta leasinggivaren besiktiga bilen, konsumenten vanvårdar fordonet eller konsumenten åsidosätter någon annan skyldighet enligt avtalet etc. Vad gäller dröjsmål med betalning är det vanligaste att konsumenten ska vara i dröjsmål en månad (det förekommer dock avtal med 14 och 20 dagar som gräns). Detta innebär att leasinggivaren har rätt att häva avtalet om konsumenten är sen med betalningen av en leasingavgift i en månad. I jämförelse med ett kreditavtal är det betydligt lättare för en leasinggivare att säga upp ett leasingavtal i förtid enligt ovan återgivna villkor. Enligt konsumentkreditlagens regler om förtida uppsägning krävs ett betydande dröjsmål, både vad gäller tid och förfallet belopp (se 32 §) innan kreditgivaren har rätt att säga upp krediten till betalning.

Vidare gäller för kreditavtal enligt 34 § konsumentkreditlagen generellt en uppsägningstid om fyra veckor från det att kreditgivaren meddelat konsumenten att denne vill få betalt i förtid. Under denna fyraveckorsperiod har konsumenten rätt att betala förfallet belopp jämte dröjsmålsränta och därmed undvika att avtalet hävs. Vad gäller leasingavtalen ger vissa avtal konsumenten möjlighet att under en uppsägningstid betala in förfallet belopp för att undvika att avtalet hävs. Däremot finns det avtal som inte ger en sådan möjlighet, eller ger en sämre sådan möjlighet i förhållande till vad som gäller enligt konsumentkreditlagen.

Hävning med anledning av till exempel dröjsmål med betalning av leasingavgift är snarlik en situation då ett kreditavtal sägs upp till betalning. Med utgångspunkt i hur konsumentkreditlagen reglerar en sådan situation anser Konsumentverket att leasingavtalens villkor om hävning innebär en obalans mellan konsument och näringsidkare. Obalansen består särskilt i att leasinggivaren uppställer väldigt låga trösklar i jämförelse med konsumentkreditlagen för när avtalen får sägas upp. Därutöver finns det avtal som inte ger konsumenten en möjlighet att inom en rimlig tid vidta åtgärder och därigenom undvika att avtalet sägs upp. Med tanke på att konsekvenserna av ett uppsagt leasingavtal kan få stora verkningar både ekonomiskt och praktiskt befinner sig konsumenten i en väldigt svag sits gentemot leasinggivaren med anledning av denna obalans.

Kostnader vid hävning och uppsägning

Vid hävning och uppsägning ska givetvis bilen återlämnas. Därutöver uppstår alltid en betalningsskyldighet som kan omfatta antingen mellanskillnaden mellan bokfört värde och aktuellt marknadsvärde eller så består den av 35 % av återstående leasingavgifter. Enligt något avtal ska man såvitt verket förstår betala både mellanskillnaden och 35 % av återstående leasingavgifter. Enligt de flesta avtal är konsumenten även skyldig att betala en ytterligare kostnad baserad på övermil och onormalt slitage (se mer om detta nedan).

För det första är det väldigt svårt för konsumenten att utifrån leasingvillkoren förutse vad leasinggivarens bokförda värde är vid varje given tidpunkt under avtalets löptid. För det andra föreligger det sannolikt, utifrån vad Konsumentverket förstår, alltid en diskrepans mellan bokfört värde och marknadsvärde före avtalstidens slut. Det framstår som en uppenbar risk att det bokförda värdet enligt flera avtal kan vara väsentligt mycket högre än marknadsvärdet i varje fall under den första halvan av avtalets löptid. Det innebär att villkor som kräver konsumenten på denna mellanskillnad medför ett betalningsansvar på ett potentiellt stort belopp. Likaså framstår det som uppenbart att leasinggivares rätt att debitera konsumenten för 35 % av återstående leasingavgifter kan medföra en väldigt stor kostnad för konsumenten.

I sådana fall där en konsument förtidslöser ett lån har kreditgivaren inte rätt att ta ut någon avgift eller tillgodoräkna sig någon ersättning enligt konsumentkreditlagen (se 36 §). Konsumenten ska enbart betala för de kostnader som är förknippad med lånet fram till den dagen som lånet löses. Undantag finns däremot. I sådana fall där räntan är bunden har kreditgivaren rätt att ta ut en ränteskillnadsersättning för den återstående tiden. För ett billån med kvarvarande löptid längre än ett år skulle den ersättning uppgå till 1 % av det förtidsbetalade beloppet. Om den kvarvarande löptiden är kortare än ett år får ersättning motsvara 0,5 % av det förtidsbetalade beloppet. I jämförelse med ett billån är kostnaderna för en uppsägning av ett leasingavtal potentiellt väldigt stora.

De granskade avtalen är i dessa delar väldigt svårtolkade och Konsumentverket tror att det är ytterst svårt för en konsument att läsa och förstå vad villkoren kan få för ekonomiska konsekvenser. Med tanke särskilt på att det kan röra sig om stora belopp som konsumenten kan bli betalningsskyldig för är det enligt Konsumentverket av väsentlig betydelse att förutsebarheten i denna del är klar och tydlig. Det borde innebära att leasinggivare måste redogöra för hur bokfört värde ändras under löptiden och att de generellt genom avtalet förbinder sig till denna beskrivning.

En situation då en leasinggivare häver ett leasingavtal är närmast identiskt med en situation då en kreditgivare säger upp ett traditionellt billån. En kreditgivare kan vid ett traditionellt billån säga upp avtalet i förtid och återta bilen om det föreligger hävningsrätt (vilket har berörts ovan). Enligt konsumentkreditlagens regler om avräkning vid utnyttjande av återtaganderätt vid kreditköp kan konsumenten dock generellt inte bli skyldig kreditgivaren mer än bilens marknadsvärde (se 38-41 §§). Således, överstiger skulden bilens värde blir konsumenten generellt inte betalningsskyldig för den överstigande delen. I jämförelse med dessa regler framgår det att konsumenten tar en större ekonomisk risk genom att privatleasa en bil i jämförelse med att köpa en bil med ett billån.

När avtalstiden når sitt slut

Övermil

Enligt leasingavtalen är konsumenten skyldig att ersätta leasinggivaren för att den avtalade körsträckan har överskridits, så kallade övermil. Ersättningsskyldigheten inträder normalt efter att bilen har återlämnats eller återtagits vid uppsägning, hävning eller vid leasingperioden utgång. Ett av de granskade leasingavtalen ger leasinggivaren rätt att under leasingperioden höja leasingavgiften om den vid var tid beräknade slutliga körsträckan avviker mer än 10 % från den avtalade körsträckan. Leasingavtalen innehåller sällan villkor som ger konsumenten rätt att höja den avtalade körsträckan, men medger i regel att leasingavtalen ändras om sådan ändring sker i skriftlig form och undertecknas av båda parter.

Konsumentverket anser att konsumenten måste ges rättighet att inom rimliga nivåer höja den tillåtna körsträckan under avtalstiden. Givetvis måste leasinggivaren bli kompenserad för detta genom att leasingavgiften höjs med ett skäligt belopp. Att inte ge konsumenten denna rätt får anses medföra en inlåsningseffekt, särskilt i kombination med att konsumenten generellt inte får säga upp leasingavtalet i förtid. Konsumentens svårighet att förutse vilket behov som denne har av en bil under tre år kan få långtgående konsekvenser. Om en konsument har svårt att förutse sitt framtida körbehov, eller om detta

förändras till följd av en livshändelse, kan detta medföra att konsumenten inte kan nyttja bilen samtidigt som denne är ekonomiskt uppbunden under leasingavtalets löptid.

Normalt slitage

Leasingavtalen anger i regel att bilen vid leasingperiodens utgång återlämnas i så kallat normalt skick med hänsyn till normalt slitage. Ett enstaka avtal anger istället att bilen ska återlämnas i gott och funktionsdugligt skick med hänsyn till normalt slitage.

Leasingavtalen anger att konsumenten är skyldig att ersätta leasinggivaren för onormal förslitning eller för dennes kostnader för att återställa bilen i normalt skick, avtalsenligt skick eller ursprungligt skick med hänsyn till normalt slitage. Vad som utgör normalt skick eller normalt slitage framgår inte av leasingavtalen. Ett enstaka avtal hänvisar till leasinggivarens gällande riktlinjer för återlämning av bilen.

Flera leasinggivare har relativt utförliga generella riktlinjer angående normalt slitage som, såvitt Konsumentverket förstår, lämnas till konsumenten i samband med avtalsingående. Däremot anser verket att frånvaron av en tydlig hänvisning i avtalen till en specifik bilaga, vari dessa riktlinjer återfinns, ger leasinggivaren utrymme att ensidigt ändra eller uppdatera gällande riktlinjer. Detta medför en uppenbar obalans i avtalsförhållandet mellan leasinggivare och konsument. Vidare försvårar det för konsumenten att förstå och förhålla sig till de riktlinjer som överenskommits.

Det ges generellt inte någon rätt för konsumenten att få leasinggivarens bedömning av bilens skick prövad av en neutral part. Detta gör att konsumenten är utlämnad till leasinggivarens ensidiga bedömning av bilens skick vilket kan innebära stora kostnader för konsumenten.

Sammanfattande utdrag

- Samtliga granskade avtal ger leasingföretaget rätt att höja avgifterna, till exempel om räntan går upp. Men bara ett företag sänker avgifterna om de får lägre kreditkostnader. Det finns företag som erbjuder fast avgift, men läs villkoren noga.
- Leasingföretagen kräver generellt att du ska hålla bilen försäkrad med en helförsäkring utöver trafikförsäkringen. Dessutom ska försäkringen tecknas med lägsta självrisk. Detta medför större kostnader jämfört med till exempel enbart trafikförsäkring och högsta självrisk.
- Om det blir fel på bilen och den inte kan användas under en tid måste du ändå betala full månadsavgift.
- Om det blir fel på bilen kan det vara oklart vilka rättigheter du har och om du ska rikta dina anspråk mot leasingföretaget eller billeverantören.
- Om du ångrar dig och vill avbeställa leasingen innan du får bilen kan det kosta en rejäl summa. Dessutom måste leasingbolaget gå med på en avbeställning för att det ens ska vara möjligt. Du tvingas betala för leasingbolagets kostnader till leverantören och en avbeställningsavgift på 2 procent av nybilspriset eller lägst 3 000 kronor. Det är dyrare än om du måste avbryta ett vanligt bilköp.
- Om du får svårt att betala månadskostnaden i tid kan vissa leasingföretaget ta tillbaka bilen och bryta avtalet redan efter två veckor. Det kan innebära att du tvingas betala stora summor, utöver att de tar tillbaka bilen.
- Du har generellt inte rätt att säga upp avtalet i förtid. Du är alltså fast i avtalet hela den överenskomna löptiden, vilken ofta är på tre år. Om leasingbolaget går med på en uppsägning riskerar det att bli mycket dyrt. Ofta handlar det om 35 procent av återstående leasingavgifter.
- Du kan inte ändra antal mil under avtalstiden. Om du får ändrade körvanor, till exempel måste pendla längre till och från arbetet, kan du tvingas betala dyrt för att du kört "övermil" alternativt att du står med en bil som du betalar avgift för, men inte kan köra eftersom du redan använt upp milen.
- När bilen lämnas tillbaka efter leasingperiodens slut ska den vara i normalt skick, men vad som bedöms som normalt skick eller onormalt slitage kan vara oklart. Som konsument är du utlämnad till leasingbolagets bedömning.